

“การสื่อสารกับเด็กอนุบาล”

- “เรียนรู้ รู้จักลูกวัยอนุบาล”
- “สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เข้าใจกันกับลูก”

วิทยากร

พ.ศ.ดร.ศุภกวีร์ ชูผลประเวศ
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาและการสื่อสาร

วิทยากร

พ.ศ.นิตารัตน์ อัสระมโนรส
รองคณบดีคณะครุศาสตร์
และอาจารย์สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

วิทยากร

ดร.ปุ่นขวีร์ จิระการawat
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

วิทยากร

คุณครูอุไรวรรณ ใบดีบุญคุณ
ครูฝ่ายวิชาการปฐมวัย
โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ

วิทยากร

คุณกรมนัสวิน พาววิทย์
ผู้อำนวยการ
โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ

วันเสาร์ที่ 21 พ.ค. 65 เวลา 09:30 – 12:00 น.
ณ ห้องประชุมศาลาชื่นอารมณ์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ศูนย์พัฒนาคุณภาพมนุษย์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

คำนิยม

ผศ.ดร.วันจู สุกุลหอม
คณบดีคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

สำหรับเด็กเล็ก การสื่อสารของพ่อแม่ รวมทั้งครอบครัว ล้วนเป็นสภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้และซึมซับ เพื่อที่จะพัฒนาเขาทั้งในมิติต่างๆ เด็กหลายๆคนพูดเก่งเพราะครอบครัวช่างพูด ช่างคุย เด็กหลายๆคนไม่กล้าพูดเพราะครอบครัวดู หรือตำหนิ สภาพแวดล้อมที่แตกต่างล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อพัฒนาการของเขาทั้งนั้น

การจัดกิจกรรมการสื่อสารกับเด็กอนุบาลในครั้งนี้ ทำให้ผู้ที่อยู่แวดล้อมรอบตัวเด็กอนุบาลได้เรียนรู้และเข้าใจเด็กวัยนี้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถเรียนรู้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม อีกทั้งยังได้รับฟังเทคนิควิธีการต่างๆที่จะช่วยทำให้เด็กในวัยนี้กล้าที่จะสื่อสารความรู้สึกของตนเองมากยิ่งขึ้น

ขอบคุณวิทยากรทุกท่าน ทีมงาน และผู้เกี่ยวข้องที่ร่วมกันรังสรรค์การอบรมให้กลมกล่อม และสร้างประโยชน์อย่างทั่วถึง ขณะเดียวกันก็ขอขอบคุณผู้เข้าอบรมทุกท่านที่เข้าร่วมเรียนรู้ แลกเปลี่ยน เพื่อที่จะช่วยกันสร้างสภาพแวดล้อมการสื่อสารที่สร้างสุขให้กับเด็กอนุบาลมากยิ่งขึ้น

คำนำ

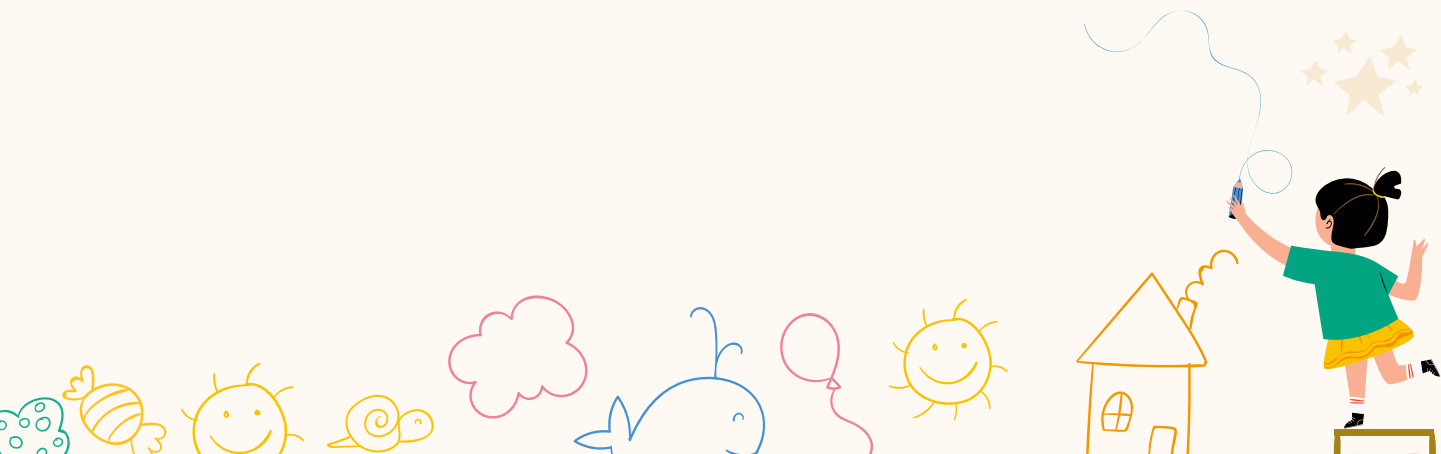
ผศ.ดร.ศุภศิริ บุญประเวศ
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาและการสื่อสาร
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

“การสื่อสาร” เป็นทักษะที่สำคัญในทุกช่วงจังหวะของชีวิต ตั้งแต่แรกเกิดจนปัจจุบัน เราต่างเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารในทุกขณะ ดังนั้นการเรียนรู้วิธีการสื่อสารที่ถูกต้อง รวมทั้งการประยุกต์วิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้รับสารที่แตกต่างกันจึงเป็นสิ่งที่จะช่วยทำให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด

การอบรมเชิงปฏิบัติการ “การสื่อสารกับเด็กวัยอนุบาล” เป็นการจัดการอบรมในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในมุมมองของคุณครูที่มีประสบการณ์กับเด็กวัยอนุบาล และ อาจารย์ผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการผลิตคุณครูอนุบาล รวมทั้งยังได้มีการแลกเปลี่ยนมุมมองความคิดจาก ผู้ปกครอง คุณอา คุณป้า หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กอนุบาล

ตลอดระยะเวลา 3 ชั่วโมง ที่ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ และวิทยากรได้แลกเปลี่ยนในบรรยากาศที่อบอุ่น ได้สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นระหว่างกันมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังนำไปสู่การตกผลึกความคิดทั้งวิทยากรและผู้เข้าอบรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาการอบรมในรุ่นต่อไป ให้เข้มข้น และตรงใจผู้เข้าอบรมมากยิ่งขึ้น

จากการอบรมจึงนำมาสู่การจัดทำหนังสือเล่มนี้ ซึ่งเป็นการรวบรวมองค์ความรู้จากการอบรมให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และผู้สนใจสามารถที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารกับเด็กอนุบาลต่อไป

สารบัญ

5 **ก้าวที่ 1 :**
... เรียนรู้ รู้จัก เด็กอนุบาล

9 **ก้าวที่ 2 :**
... สื่อสารอย่างสร้างสรรค์
ดูแลกันด้วยหัวใจ

14 **ก้าวที่ 3 :**
...ก้าวไปกับวิทยาการ

20 **ก้าวที่ 4 :**
...ก้าวไปกับผู้เข้าอบรม

22 **ก้าวที่ 5 :**
...ก้าวไปกับผู้ทรงคุณวุฒิ

ก้าวที่ 1 :

เรียนรู้ รู้จัก เด็กอนุบาล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิศาตร์ณ อิศระ-มโนสา
ครูมนัสวิน พวงใต้

เรียนรู้

เด็กวัยอนุบาลเรียนรู้ได้อย่างไร?

หลายครั้งที่คุณพ่อคุณแม่สงสัยว่าลูกของเราเรียนรู้อย่างไร อะไรคือการเรียนรู้ของเด็ก เวลาเด็กไปโรงเรียน เด็กทำอะไร ต้องอ่านได้ เขียนได้หรือไม่ คำถามนี้คงเป็นคำถามยอดฮิตที่คุณพ่อคุณแม่ทุกท่านอยากรู้ คำตอบจากคำถามนี้ คือ เด็กเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่

ตา ใช้ในการสังเกตลักษณะของสิ่งต่าง ๆ รวมถึงลักษณะและพฤติกรรมของคนที่อยู่รอบตัว

หู ใช้ในการฟังเสียงต่าง ๆ รวมถึง จังหวะ ทำนอง ความรู้สึกจากเสียงที่ได้ยิน

จมูก ใช้ในการดมกลิ่น สิ่งต่าง ๆ แล้วแยกแยะว่าชอบ หรือไม่ชอบ

ลิ้น ใช้ในการรับรสชาติของอาหาร และทำความเข้าใจเกี่ยวกับศัพท์ของรสต่าง ๆ เช่น เค็ม เปรี้ยว หวาน ขม ฯ

กายสัมผัส ใช้ประสาทที่อยู่ตามฝ่ามือ ฝ่าเท้า เพื่อให้รู้ถึง ความหนัก เบา ร้อน เย็น แข็ง นุ่ม หยวบ เรียบ ฯ

เมื่อเชื่อมโยงสู่ห้องเรียน ในหน่วยการเรียนรู้ของโรงเรียนในหลายโรงเรียนจึงมีหน่วยที่เกี่ยวกับประสาทสัมผัส เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็กวัยอนุบาลนั่นเอง

อะไรบ้างที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก?

เราอาจแบ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็กได้ 2 ประเภท ได้แก่

1. **ปัจจัยทางพันธุกรรม** นั่นก็คือสิ่งที่พ่อแม่ให้มา ตั้งแต่เกิด รวมถึงลักษณะบุคลิกภาพบางอย่างที่เด็กเป็นมาตั้งแต่แรกเกิด เป็นสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

2. **ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม** หรือสภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ การดำเนินชีวิต รวมถึงโภชนาการอาหารที่เด็กได้รับ ดังคำที่ว่า “สุขภาพดีมีชัยไปกว่าครึ่ง” เด็กมีโภชนาการที่ดีย่อมส่งผลต่อสมองและพัฒนาการของเด็ก และอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับเด็กก็คือ การอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ และสภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ การเป็นแบบอย่างที่ดีของสมาชิกในครอบครัว ส่งผลต่อบุคลิกภาพ และ การเรียนรู้ของเด็กด้วยเช่นกัน

ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมหรือสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย เราจะสามารถจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กได้โดย

- **ด้านร่างกาย** จัดพื้นที่ให้เด็กได้เคลื่อนไหว ร่างกายอย่างอิสระ หรือ เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ร่างกายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปีน มุด คลาน รอด กระโดด วิ่ง ปีน ขยับ ตัด ฉีก ดึง ฯ

- **ด้านอารมณ์-จิตใจ** ฝึกให้เด็กเข้าใจอารมณ์ของตัวเองและอารมณ์ของผู้อื่น เมื่อเด็กอารมณ์ไม่ดี ควรให้เด็กทำความเข้าใจในความรู้สึกของตนเองตอนนั้น และรอให้เด็กใจเย็น จึงค่อยอธิบายเหตุผลต่าง ๆ เพื่อลดสภาวะทางอารมณ์ของทั้งตัวเองและผู้ปกครอง

- **ด้านสังคม** เด็กต้องการมีสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การเล่นร่วมกับบุคคลอื่น การเรียนรู้มารยาทของสังคม พ่อแม่ควรพาเด็กออกไปพบปะกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้กฎกติกา มารยาทของการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น การเล่นร่วมกับผู้อื่น มารยาทในการรับประทานอาหาร การทักทาย ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการทางภาษา การอดทน การรอคอย การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น

- **ด้านสติปัญญา** บ้านเป็นสถานที่ในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แห่งแรกของเด็ก เด็กจะเรียนรู้ภาษาผ่านการพูดคุย สื่อสารกับพ่อแม่ และสมาชิกในบ้าน เรียนรู้ทักษะวิทยาศาสตร์ผ่านการทำงานบ้าน การประกอบอาหาร เรียนรู้ทักษะคณิตศาสตร์ผ่านการนับจำนวนสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ภายในบ้าน เรียนรู้ศิลปะผ่านการแต่งกายที่เด็กเป็นผู้เลือกหรือผ่านการสังเกตการแต่งกายจากพ่อแม่

พ่อแม่และผู้ปกครองจะส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างไรในสถานการณ์โควิด?

สถานการณ์โควิด-19 ทำให้ผู้ปกครองหลายท่านได้มีโอกาสในการอยู่ใกล้ชิดกับลูกมากขึ้น มองเห็นพัฒนาการของเด็กที่เติบโตได้ดีมากยิ่งขึ้น ในสถานการณ์นี้ทำให้พ่อแม่และครู สลับบทบาทและหน้าที่ในการดูแลเด็ก พ่อแม่เปลี่ยนเป็นครู ส่วนครูเปลี่ยนเป็น coach ที่ให้ความรู้และช่วยเหลือพ่อแม่ในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กที่บ้าน สิ่งที่เราควรคำนึงถึงในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กในสถานการณ์ โควิด-19 ได้แก่

1. การส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย

การพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องคำนึงถึงพัฒนาการทั้ง 4 ด้านเป็นหลัก ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา โดยพัฒนาการไปพร้อม ๆ กัน หรือ ที่เรียกว่า “การพัฒนาแบบองค์รวม” กิจกรรมที่ทำกับเด็กต้องไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป และไม่ขัดกับพัฒนาการที่ควรเป็น เน้นการเล่นโดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เช่น การเล่นบทบาทสมมติที่พ่อแม่มีส่วนร่วมในการเล่นร่วมกับเด็ก จะทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนาน พร้อมทั้งเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ไปพร้อมกัน

- พัฒนาด้านร่างกาย กล้ามเนื้อมัดเล็กในเรื่องของการหยิบจับสิ่งของ เช่น การตักอาหารเข้าปาก การยกแก้วน้ำดื่ม การใส่เสื้อผ้าด้วยตนเอง

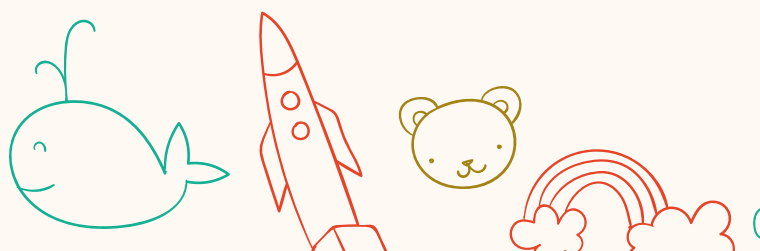
- พัฒนาด้านอารมณ์มีความสุขสนุกสนานจากการเล่น และเข้าใจความรู้สึกของการสวมบทบาทเป็นสิ่งต่าง ๆ เช่น การเล่นบทบาทสมมติเป็นตัวละครต่าง ๆ

- พัฒนาด้านสังคม สร้างความมั่นใจในตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น

- การพัฒนาด้านสติปัญญา เพิ่มคำศัพท์ต่าง ๆ เรียนรู้ภาษาได้อย่างเป็นธรรมชาติ

2. การส่งเสริมการเรียนรู้บนฐานความรู้แบบ New Normal

ในสภาวะการณ์ที่เด็กจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วการเปลี่ยนวิถีของการใช้ชีวิต พ่อแม่ ครู ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีนี้นั่นก่อน จึงค่อยหาวิธีทางในการสื่อสารกับเด็กให้เข้าใจ โดยการทำแบบอย่างให้เห็น เพราะเด็กเรียนรู้จากการเลียนแบบผู้ใหญ่ การใช้จินตนาการเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเกี่ยวกับการปฏิบัติตน และเหตุผลของการกระทำ การใช้เพลง คำคล้องจอง ในการสอดแทรกความรู้ หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้เป็นในทางที่ถูกต้อง แทนการใช้คำสั่ง หรือการทำโทษ

3. การส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Home Based Learning

จากสภาวะดังกล่าวข้างต้น ทำให้บ้านเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่จำเป็นและสำคัญยิ่งกับตัวเด็ก พ่อแม่จึงควรเรียนรู้พัฒนาการ และกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กได้จากกิจกรรมภายในบ้าน เช่น

การตากผ้า เด็กเรียนรู้อะไรจากการตากผ้า

- กล้ามเนื้อมันเล็กในการบีบไม้หนีบ หยิบ จับเสื้อผ้า และการสะบัดผ้า
- มีความสนุกจากการได้ทำกิจกรรมที่ชื่นชอบ
- บทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกในครอบครัว การช่วยเหลือผู้อื่น
- จำนวนของไม้หนีบที่ต้องหนีบผ้าแต่ละชนิด และวิธีการตากผ้าอย่างถูกวิธี

การล้างจาน กิจกรรมเกี่ยวกับน้ำ เป็นกิจกรรมที่เด็ก ๆ ชอบ ดังนั้นพ่อแม่ควรเปลี่ยนกิจกรรมจากการเล่นน้ำ เป็นการเล่นน้ำอย่างมีความหมายต่อตัวเด็ก เด็กเรียนรู้อะไรจากการล้างจาน

- การควบคุมกล้ามเนื้อมือในการจับสิ่งของ
- ตอบสนองความต้องการในการเล่นน้ำของเด็ก
- ช่วยเหลือผู้อื่น และบทบาทการเป็นสมาชิกในครอบครัว
- วิธีลำดับขั้นตอนในการล้างจาน

หมายเหตุ: เด็กเล็กควรให้ล้างน้ำสะอาดอย่างเดียว หรือเปลี่ยนเป็นวัสดุที่แตกหักยาก

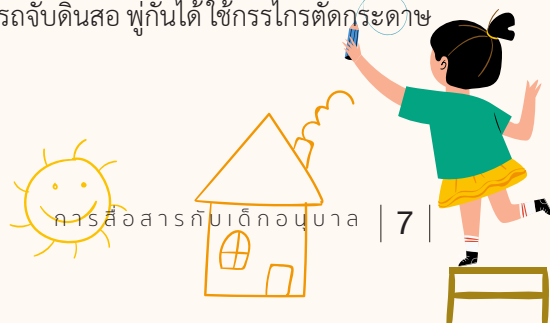

รู้จักลูกวัยอนุบาล

วัยอนุบาล หรือ เด็กช่วงอายุ 3-6 ปีนั้นเป็นวัยแห่งความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง ช่างสังเกต และช่างซักถาม ธรรมชาติของเด็กวัยอนุบาลมีดังนี้

เด็กวัย 3-4 ปี เป็นวัยที่ช่างสงสัย ช่างถาม ช่างสำรวจ และช่างเลียนแบบ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) ได้ระบุถึงธรรมชาติของเด็กในวัยนี้ว่า ชอบเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวจากประสบการณ์ตรงและทำอะไรซ้ำ ๆ ในสิ่งที่ชอบ ตื่นเต้นกับสิ่งแปลกใหม่ และยังเอาแต่ใจตนเองบ้าง ตัวอย่างธรรมชาติของเด็กวัยนี้ ได้แก่ สามารถดูแลตนเองผ่านกิจวัตรประจำวัน แต่อาจต้องมีผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือบ้าง และช่วยทำงานบ้านง่าย ๆ ได้ การทรงตัวดีขึ้น ทั้งการเดิน เดินหน้า ถอยหลัง การวิ่ง การปีนป่าย และกระโดดข้ามสิ่งกีดขวางที่ไม่สูงมา ชอบการเล่นที่ต้องใช้มือและนิ้ว กิจกรรมที่ชื่นชอบ คือ วาดภาพระบายสี ปั้น พิรมพ์ เริ่มเข้าใจคำบอกตำแหน่ง เริ่มเข้ากลุ่มและเล่นร่วมกับผู้อื่น เริ่มรู้จักการแบ่งปันและอดทนรอคอยได้นานขึ้น

เด็กวัย 4-5 ปี เป็นวัยที่มีความเชื่อมั่นในตนเองและอยากทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ อยากรู้อยากเห็น ชอบกระโดดโลดเต้น ชอบตะโกน หัวเราะ ร่าเริง แจ่มใส ตัวอย่างธรรมชาติของเด็กวัยนี้ ได้แก่ สามารถดูแลตนเองผ่านกิจวัตรประจำวันได้มากขึ้น ใช้มือได้ดีขึ้น สามารถจับดินสอ พู่กันได้ ใช้กรรไกรตัดกระดาษ

วาดรูปคนส่วนหัว แขน ขา และลำตัว รวมถึง สัตว์ สิ่งของ และสามารถ ทรงตัว วิ่ง ปีนป่ายได้ดีขึ้น สนใจ คำศัพท์ใหม่ ๆ เริ่มโต้แย้งและมีการใช้เหตุผล เริ่มเข้าใจ ในการอ่านหนังสือจากซ้ายไปขวา จัดหมวดหมู่หรือจับ คู่สิ่งต่าง ๆ ได้ถามและตอบเกี่ยวกับใคร ทำอะไร ที่ไหน ทำไม รู้จักคิดมีเหตุผลมากขึ้น แต่บางครั้งยังแยกไม่ ออกระหว่างเรื่องจริงกับเรื่องที่แต่งขึ้น เล่นเป็นกลุ่ม รู้จักการรอคอยและแบ่งปัน

เด็กวัย 5 - 6 ปี เป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้บทบาทของ ผู้ใหญ่โดยการจินตนาการและเล่นบทบาทสมมติ เตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบ ตัวและในโรงเรียน มีสมาธิจดจ่อในการทำกิจกรรมนาน ขึ้น และเริ่มเข้าใจผู้อื่น ตัวอย่างธรรมชาติของเด็กวัยนี้ ได้แก่ สามารถดูตนเองผ่านกิจวัตรประจำวันได้ดียิ่ง ขึ้น ทรงตัว วิ่ง ปีนป่าย และโหนตัวไปมาได้คล่องแคล่ว รู้จักโยน เตะ และรับของ เริ่มเขียน ลอกแบบรูปร่าง ตัวหนังสือและตัวเลขได้ และแก้ไขปัญหาก็ดีขึ้น เริ่ม เข้าใจเรื่องเวลาวันในแต่ละสัปดาห์ จดจำและเล่าเรื่อง รวบรวมประกอบทำทางได้ และมีเหตุผลมากขึ้น รวมทั้ง เริ่มคิดค้นเกมที่มีกฎ กติกาง่าย ๆ และชักชวนเพื่อนเล่น บทบาทสมมติ ซึ่งเพื่อนเริ่มมีบทบาทสำคัญ เข้าในการ แบ่งปันและความยุติธรรม

เด็กวัยอนุบาลสื่อสารด้วยวิธีการไหน?

การสื่อสารกับเด็กอนุบาลไม่ใช่เรื่องยาก แต่ก็ ไม่ได้ง่าย เพียงแต่เราต้องเข้าใจภาษาและการรับรู้ พัฒนาการทางภาษาของเด็ก เด็กวัยอนุบาลมักใช้ ภาษาในการสื่อสาร 3 แบบ

รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัย 3 – 6 ปี สำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครอง. สืบค้น 6 พฤศจิกายน 2563, จาก http://academic.obec.go.th/images/document/1593157950_d_1.pdf

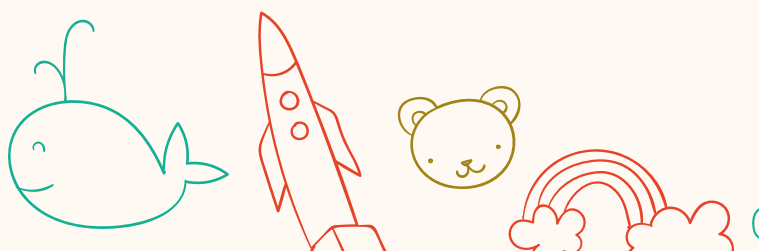

1. ภาษาท่าทาง การอธิบายความหมายหรือ การขยายความหมายของเด็ก ๆ มักจะใช้ภาษาท่าทาง ประกอบเพื่อให้ผู้ใหญ่เข้าใจในภาษาของตนเองมากขึ้น ผู้ใหญ่ต้องเข้าใจว่าเด็กไม่สามารถใช้คำศัพท์ในการ สื่อสารเป็นภาษาได้โดยตรงเนื่องจากคลังคำศัพท์ใน สมอของเด็กไม่เพียงพอต่อการขยายความดังกล่าว เฉกเช่นเดียวกับการรับรู้ทางภาษาของเด็ก ผู้ใหญ่ต้อง ใช้ภาษาท่าทางเพื่อให้เด็กได้เข้าใจความหมายมากยิ่งขึ้น ดังเช่นในกิจกรรมเล่นกับนิ้วมือ การเล่านิทานที่มี ท่าทางประกอบ ฯ

2. ภาษาพูด เด็กหลายคนมักใช้คำง่ายๆ ใน การอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็น รวมถึงการแสดงบทบาท สมมติเพื่อให้ผู้ใหญ่ได้เข้าใจคำศัพท์ที่ตัวเองอยาก สื่อสารด้วย ซึ่งผู้ใหญ่อาจต้องคอยสังเกต หรือ คาดเดา ความหมายในการอธิบายของเด็ก ดังนั้นผู้ใหญ่จึงควร เป็นผู้ฟังที่ดี และตั้งใจฟังในสิ่งที่เด็กกำลังอธิบาย เพื่อ สร้างความมั่นใจในการพูดของเด็ก และตอบสนองต่อ ความต้องการของเด็กอีกด้วย

3. ภาษาเขียน เด็กใช้การวาดภาพแทนการ เขียนเพื่ออธิบายสิ่งต่างๆที่เด็กพบเห็น พบเจอ ทั้ง ประทับใจและไม่ประทับใจ หลายครั้งที่เรามักเห็นนัก จิตวิทยาให้เด็กวัยอนุบาลวาดภาพ เพื่อสื่อให้เห็นความ หมายในจิตใจของเด็ก

ดังนั้นเมื่อรู้แล้วว่าเด็กสามารถสื่อสารได้ อย่างไร ผู้ใหญ่ควรให้ความสำคัญต่อการสื่อสารของ เด็ก และใช้วิธีการที่หลากหลายตามความเหมาะสมใน แต่ละสถานการณ์เพื่อให้การสื่อสารกับเด็กมี ประสิทธิภาพมากที่สุด

ก้าวที่ 2 :

สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ดูแลกันด้วยหัวใจ

ดร.ปณยวีร์ จิโรภาสวรพงศ์
คุณครูอุไรวรรณ โชติสุขนะ

การสื่อสารมีความสำคัญกับเด็กปฐมวัยและทุก ๆ คน เด็กจะมีการพัฒนาการด้านการสื่อสารตั้งแต่วัยแรกคลอด และจะมีพัฒนาการของการใช้ภาษาตลอดจนวิธีการสื่อสารได้เหมาะสมตามวัยและอายุที่เพิ่มขึ้น เด็กมีการพัฒนาวิธีการสื่อสารได้อย่างหลากหลายผ่านการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งการสื่อสารยังเป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก ความต้องการและความคิดของเด็ก พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู ครู หรือผู้ดูแลเด็กควรสร้างความเข้าใจในตัวเด็กผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย การสื่อสารที่เกิดขึ้นในครอบครัว ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ตลอดจนการสื่อสารในชุมชน ด้วยวิธีการที่ได้ผลในการแบ่งปันข้อมูลและการแสดงความรู้สึก รวมทั้งความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจ เด็กปฐมวัยมีการสื่อสารได้หลากหลายวิธี ไม่ใช่แค่เพียงการสื่อสารผ่านการพูดเท่านั้น เด็กยังมีการสื่อสารข้อมูลผ่านการแสดงสีหน้า ภาษาท่าทาง หรือภาษากาย และภาษาสัญลักษณ์ การวาดและการระบายสี การเต้นและเล่นดนตรี ซึ่งเป็นการสื่อสารเช่นเดียวกับการเล่าเรื่องราว การอ่าน การเขียน การแสดงออกถึงความเป็นตัวเด็กผ่านงานศิลปะ

ภาษาและการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเรียนรู้ของเด็ก และทำให้เด็กเกิดพัฒนาการที่ดีในด้านอื่น ๆ ทั้งทางด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์สังคม อย่างไรก็ตาม พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู ครู และผู้ดูแลเด็กควรมีความเข้าใจพัฒนาการทางภาษา และการสื่อสาร

การสื่อสารกับเด็กต้องใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจได้ง่าย เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ต้องการความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ การเป็นแบบอย่าง และการให้คำแนะนำในการปฏิบัติที่ชัดเจนอย่างเหมาะสม เนื่องจากเด็กในวัยนี้มีประสบการณ์น้อยและยังไม่มีวุฒิภาวะมากพอหรือการชี้นำตนเองได้ ควรมีการใช้ภาษากายเพื่อแสดงความรัก เช่น การกอด การหอมแก้ม การลูบศรีษะ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น การรับฟังเด็กเมื่อเด็กแสดงความต้องการและสื่อสารออกมา และพูดทวนสิ่งที่เด็กพยายามสื่อสาร โดยใช้คำที่เหมาะสม การเป็นแบบอย่างที่แสดงให้เห็นวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม ใช้เหตุผลกับเด็กโดยไม่ใช้อารมณ์ และมีความคงเส้นคงวากับเด็กในการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ โดยเมื่อเด็กเห็นแบบอย่างที่ดีจากผู้ใหญ่ว่าต้องทำอะไร มีแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมจากการชี้แนะชี้แนะของผู้ใหญ่ ยอมรับฟังเด็กและมีการหาวิธีการแก้ปัญหาหรือการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมร่วมกันอย่างมีเหตุมีผล ทำให้เด็กเชื่อมั่นในความรักความปรารถนาดีจากผู้ใหญ่มอบให้ เด็กจะยอมรับฟังและทำตาม

เทคนิคในการสื่อสาร กับเด็กปฐมวัยให้ได้ผล

เริ่มจากการตั้งใจฟังเมื่อเด็กพูด
(Deep Listening) หรือฟังอย่างใส่ใจ

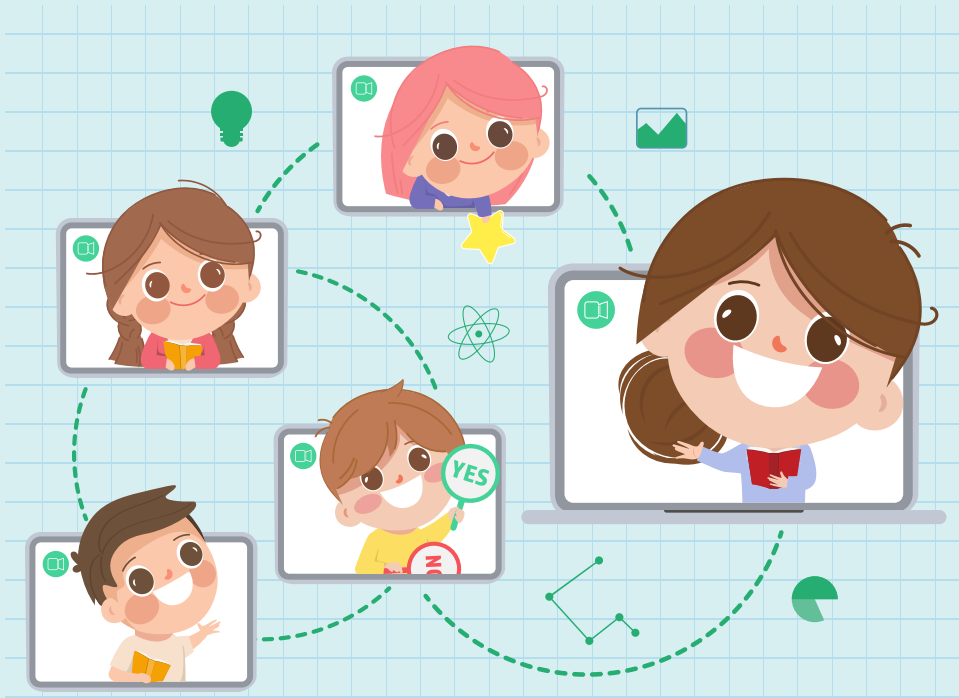
การฟังอย่างใส่ใจ และพูดรับรู้ความรู้สึก หรือความหมายโดยนัยที่เด็กต้องการสื่อให้เข้าใจ พ่อแม่ผู้ปกครอง คุณครูที่ดูแลเด็ก ควรสังเกตและทำความเข้าใจสิ่งที่เด็กต้องการสื่อสารหรือบอกความต้องการ เพราะบางครั้งข้อจำกัดในการใช้ภาษาของเด็กปฐมวัย ทำให้เด็กไม่สามารถพูดอธิบายหรือบอกความรู้สึกของเด็กได้ อาจต้องใช้การสังเกตจากกริยาท่าทางประกอบเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

เป็นตัวอย่างในการใช้ภาษา
ที่ดีให้กับเด็ก

เด็กปฐมวัยเรียนรู้จากการเลียนแบบใช้วิธีการพูดให้แนวทางในการปฏิบัติของเด็กที่ชัดเจน ไม่ควรพูดกับเด็กด้วยภาษาเด็ก เช่น อะหยัง อะโหล เพราะเด็กจะจำและเข้าใจว่าคำที่ตัวเองพูด หรือได้ยินเป็นคำที่ถูกแล้ว

ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและตรงประเด็น
(พูดสั้น ๆ จริงใจ ตรงไปตรงมา)

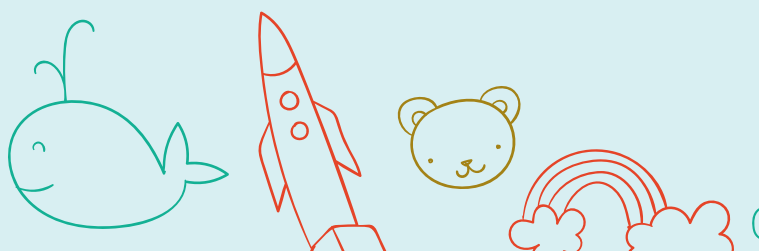
เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ยังมีประสบการณ์ทางด้านภาษาน้อยและยังมีข้อจำกัดในการเข้าใจภาษาพูดที่

สลับซับซ้อน ดังนั้นพ่อแม่ผู้ปกครอง และคุณครูควรใช้ภาษาที่เด็กสามารถเข้าใจได้ง่าย ๆ ตรงไปตรงมาไม่พูดประชดประชัน

หลีกเลี่ยงการใช้คำถาม
ที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ทำไม”

การใช้คำถามที่ขึ้นต้นว่า “ทำไม” จะสื่อสารให้เด็กเข้าใจได้ 2 แบบ คือ

1. เด็กทำไม่ดีเลย ทำไมจึงทำเช่นนั้น?
2. ถ้ามีเหตุผลดี ๆ การกระทำเช่นนั้นก็อาจเป็นที่ยอมรับได้

ผลเสียที่ตามมาก็คือ เด็กจะพยายามหาเหตุผลเข้าข้างตนเองมากขึ้น เพื่อพยายามยืนยันว่า ความคิดและการกระทำของเขาถูกต้อง เลยเป็นการสอนให้เด็กเถียงแบบข้าง ๆ คู ๆ หรือเริ่มเรียนรู้ที่จะพูดไม่จริง แล้วพ่อแม่ก็จะไม่พอใจเสียเอง ทั้ง ๆ ที่เป็นคนเริ่มต้นให้เด็กหาเหตุผล แต่เมื่อเด็กแสดงเหตุผล ก็ไม่ยอมรับเหตุผลของเด็กอยู่ดี

| คำหาที่พฤติกรรมมากกว่าตัวเด็ก

ถ้าพ่อแม่จะตำหนิเด็ก ต้องระวางการต่อต้าน ไม่ยอมรับวิธีการที่ทำให้เด็กยอมรับ และไม่เสียความรู้สึกด้านดีของตนเอง สามารถทำได้ด้วยการตำหนิที่ตัวพฤติกรรมนั้น ดีกว่าตำหนิที่ตัวเด็ก

เช่น “แม่ไม่ชอบที่ลูกเล่นของเล่นแล้วไม่เก็บ” ไม่ควรใช้คำพูดทำนองว่า เด็กนิสัยไม่ดี เพราะจะทำให้เด็กต่อต้าน รู้สึกการโดนติตรา หรือแกล้งเป็นอย่างนั้นจริง ๆ หรือลามไปถึงพ่อแม่ เช่น “วางของไม่เป็นที่อย่างนี้นิสัยไม่ดีเลย” ควรพูดว่า “แม่เคยสอนแล้วว่าลูกควรวางของให้เป็นที่”

| พ่อแม่ควรใช้คำพูดที่ขึ้นต้น “ฉัน” มากกว่า “เธอ” (I-YOU Message)

ตัวอย่างการพูดว่า “ลูกนี่แย่มาก...ดูแต่ทีวีทั้งวัน” ควรพูดว่า “พ่อแม่ไม่ชอบการที่ลูกยังไม่ยอมปิดทีวีตามที่พ่อแม่บอก” “แม่อยากให้ลูกอาบน้ำตามเวลา” “แม่อยากให้ลูกหยุดฟัง เวลาแม่พูด” “แม่เสียใจที่ลูกทำแบบนั้น” “พ่อแม่อยากให้ลูก...” “พ่อแม่จะดีใจมากที่...”

| ใช้การสื่อสารที่ให้ออกความดี ความรู้สึก ความต้องการของเด็ก

เป็นการฝึกให้เด็กมีทักษะในการสื่อสาร กล่าวพูด กล่าวบอกสิ่งที่ตัวเองคิดและรู้สึกและเป็นการสอนให้เด็กบอกความต้องการอย่างสุภาพด้วยความเข้าใจกัน คุณพ่อคุณแม่สามารถช่วยกระตุ้นเรื่องนี้ได้ด้วยการฝึกการสื่อสาร ดังต่อไปนี้ “ลูกคิดอย่างไรกับ เรื่องนี้...” “ลูกรู้สึกอย่างไร ลองบอกพ่อแม่...” “ลูกต้องการให้เป็นอย่างไร...” พ่อแม่ควรรับฟังเด็กมาก ๆ ให้เขารู้สึกว่าการพูดบอกเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องปกติ และพ่อแม่พร้อม

ที่จะรับฟังช่วยคิด หรือแบ่งปันความรู้สึก และหากเด็กยังไม่สามารถสะท้อนความรู้สึกของตนออกมาได้ ควรช่วยเหลือแนะนำเด็กถึงความรู้สึกของเด็กเพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้อารมณ์

| ใช้เทคนิคในการชม อย่างสร้างสรรค์

วิธีการชมส่งผลต่อพัฒนาการทางสมองและอารมณ์ของเด็ก (ปิยวลี ชนเศรษฐกร, 2560)

- ชมที่กระบวนการ
- ชมเฉพาะเจาะจง
- ชมที่ความพยายาม ความตั้งใจ
- ชมเมื่อพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นจริง
- ชมโดยไม่เปรียบเทียบกับคนอื่น
- ชมเมื่อเขาเรียนรู้จากความผิดพลาด
- ชมอย่างตั้งใจ และจริงใจ

| ถามความรู้สึกและ สะท้อนความรู้สึกนึกคิด

เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกผ่านความรู้สึก ตลอดจนการคิดสะท้อน ความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจ ผู้ใหญ่ควรเริ่มต้นใช้คำถามและชี้แนะการคิดสะท้อนให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กได้สะท้อนความรู้สึกออกมาเพื่อแสดงความเข้าใจในตัวเอง และสร้างให้เด็กเข้าใจความรู้สึกของตนเอง

ตัวอย่าง

“หนูคงเสียใจ ที่คุณแม่ทำโทษ”

(สะท้อนความรู้สึก)

“ลูกรู้สึกอย่างไรบ้าง ที่พ่อแม่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน”

(ถามความรู้สึก)

“ลูกคงโกรธที่ลูกน้องแกล้ง”

(สะท้อนความรู้สึก)

“เรื่องที่คุยกันนี้คงจะทำให้ลูกเสียใจลูกมาก เราจะคุยเรื่องนี้กันต่อได้ไหม”

(สะท้อนความรู้สึก)

การถามความคิดและสะท้อนความคิด เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก ผ่านความคิด ตลอดจนการคิดสะท้อน ความคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจ ผู้ใหญ่ควรเริ่มต้นใช้คำถามและชี้แนะการคิดสะท้อนให้แกเด็ก เพื่อให้เด็กได้สะท้อน ความคิดออกมาเพื่อแสดงความเข้าใจในความคิดของเด็ก และสร้างให้เด็กเข้าใจ ความรู้สึกของตนเอง

ตัวอย่าง

“ลูกโกรธใช่ไหม แล้วลูกคิดจะทำอย่างไรต่อไป” (ถามความคิด)

หากเด็กตอบว่า “ผมอยากกลับไปชกหน้ามัน (เพื่อนคนหนึ่ง ที่โรงเรียน)”

พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรพูดต่อไปว่า “ลูกโกรธมากจนคิดว่าน่าจะกลับไปชกหน้าเขา” (สะท้อนความคิด) เพื่อให้เด็กคิดเกี่ยวกับความคิดของตนและสิ่งที่จะเกิดขึ้นการถามและสะท้อนความรู้สึกและความคิดนี้จะได้ประโยชน์มาก เพราะจะทำให้เด็กรู้สึกที่ เราเข้าใจในความคิด และความรู้สึกของเขา ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี เป็นพวกเดียวกัน และจะเปิดเผยข้อมูลมากขึ้นทำให้ชักจูงหรืออบรมในสิ่งที่เหมาะสมได้ง่ายขึ้น

ใช้คำพูดเชิงสร้างสรรค์

(เปลี่ยนคำพูดเชิงลบเป็นคำพูดเชิงบวก)

การใช้คำพูดเชิงลบ เช่น คำว่า ห้าม ไม่ อย่า หยุด เป็นการคำยอฮิตที่ผู้ใหญ่มักจะชอบใช้เพื่อสกัดกั้นสิ่งที่เด็กทำ และคำเหล่านี้มักจะมักจะได้ผลดีโดยทันทีเมื่อลูกหยุดตามที่บอก เหล่าผู้ใหญ่จึงมักจะใช้คำนี้บ่อย ๆ แต่คำพูดเหล่านี้ ทำให้เด็กกลายเป็นเด็กหุ่นยนต์ ไม่มีความคิดเห็น ไม่ลงมือทำอะไรใหม่ ๆ ขาดความเป็นผู้นำ ถ้ามีสิ่งที่ยากทำ ก็จะแค่คิดไว้ แต่ไม่ยอมทำเพราะกลัวโดนห้าม

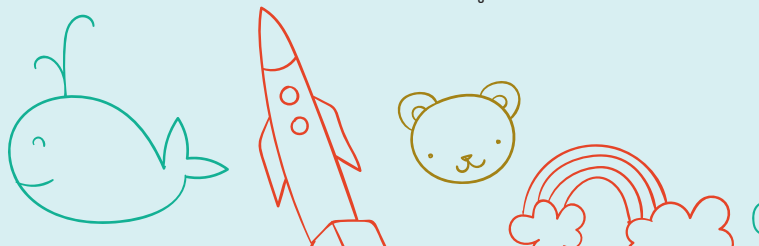
ตัวอย่าง

“อย่าเทน้ำบนพื้น”

“อย่าฉีกกระดาษเล่นซิลูก”

“อย่าเอาดินสอเขียนผนัง ทำไมดื้ออย่างนี้ ถ้าทำอีก แม่จะไม่รักแล้ว” !!!

ไม่ได้หมายความว่า การที่ลูกเล่นเลอะเทอะ ทำบ้านสกปรก หรือเล่นอันตราย แล้วเราสอนเค้าจะเป็นสิ่งผิด ตรงกันข้ามกลับสนับสนุนให้พ่อแม่ได้บอกได้สอน แต่ควรทำในวิธีที่เหมาะสมกับการรับรู้ของเด็ก

และจิตวิทยาในการเลี้ยงดูลูก หรือแม้กระทั่งการจัดสภาพแวดล้อม สถานที่ และอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับการเล่นแบบอิสระ ๆ ได้ เช่น

“แม่รู้ว่า หนูอยากเทน้ำบนพื้นใช้ใหม่จะ แต่เทในบ้านมันจะหกเลอะเทอะ แม่จะเสียเวลาที่จะเล่นกับหนู เพราะต้องมาเช็ดทำความสะอาด เราออกไปเทน้ำข้างนอกบ้านแทนดีไหม”

สังเกตว่า จะมีการสะท้อน ว่าเราเข้าใจความต้องการการอยากเทน้ำเล่นของเขา แต่บอกผลเสียที่ตามมา พร้อมยื่นข้อเสนอใหม่ให้ และสุดท้ายให้เข้าเป็นคนตัดสินใจเลือกเอง หรือ

“โอ้ให้ ลูกเขียนรูปบนผนังบ้านสวยมาก ๆ เลย แม่ชื่นชมที่หนูวาดรูปได้เก่งมาก แต่ถ้าเราเอากะดาษไปติดที่ผนัง แล้วเขียน พอเขียนครบ เราก็กะดาษแผ่นใหม่มาติดแทน ก็จะวาดได้ตลอดไป แบบนี้ดีกว่าไหมลูก”

การเป็นพ่อแม่ที่ดีในแต่ละช่วงวัยต้องใส่ใจดูแลลูกแตกต่างกัน ช่วงเด็กเล็กต้องเน้นการสร้างสายสัมพันธ์ และพื้นที่ปลอดภัยให้แก่เด็ก เพื่อเป็นเกราะในการรับมือปัญหาซับซ้อนที่ต้องเผชิญในอนาคต และเด็กจะได้กลับมาสู่อ้อมกอดพ่อแม่ที่คอยอยู่เคียงข้างเสมอ แทนที่จะตัดสินใจเองแบบผิด ๆ เช่นเดียวกับระบบโรงเรียนไม่ได้ทำหน้าที่เพียงป้องกันความ

รู้เหมือนป้อนอาหาร หรือมองเด็กเป็นเพียงนักเรียน แต่ควรมองเด็กเป็นมนุษย์ที่ต้องการปฏิสัมพันธ์รับรู้ความรู้สึกความเข้าใจ ครูจึงไม่ควรแบ่งแยกและดูแลเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ เช่น เด็กเก่ง เด็กหัวปานกลาง หรือเด็กท้ายห้อง หรือดูแลเอาใจใส่ต่างกัน แต่ต้องสร้างพื้นที่ปลอดภัยทั้งตัวครูและเด็กร่วมกัน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี การสื่อสารเชิงบวกเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะท้ายที่สุดแล้ว เด็กทุกคนสามารถเลือกทางเดินตัวเองได้ เพียงแต่เขาต้องการคนรับฟัง และคอยให้กำลังใจอยู่ข้าง ๆ เท่านั้นเอง

รายการอ้างอิง

นันทิกา มิตรสัมพันธ์ (2566). สื่อสารกับเด็ก...เรื่องจิบจิบ ? สืบค้น 10 พฤษภาคม 2566 จาก สื่อสารกับเด็ก...เรื่องจิบจิบ ? |

Journal of Health and Nursing Research (Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok) (tci-thaijo.org)

ปิยวลี ธนเศรษฐกร (2566). ชมอย่างไร...ให้จับถึงหัวใจลูก. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2566 จาก ชมอย่างไร...ให้จับถึงหัวใจลูก โดย ดร.ปิยวลี ธนเศรษฐกร - YouTube

ธิดา พิทักษ์สินสุข (2566). การส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย วિકิตปฐมวัยและแนวทางแก้ไข. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2566 จาก <https://preschool.or.th/content/documents/language.pdf>

องค์กรยูนิเซฟ ประเทศไทย (2561). คู่มือการฝึกอบรมครูและผู้ดูแลเด็ก. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2566 จาก 12492_15654.pdf (dla.go.th)

ก้าวที่ 3 : ก้าวไปกับวิทยาการ

สื่อสารสร้างสุข

พศ.ดร.ศุภศิริ บุญประเวช
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทยและการสื่อสาร

- ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.) สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศักยศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ศักยศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร

หลายครั้งที่เราซึ่งเป็น “ผู้ใหญ่กว่า” ได้ใช้ความผู้ใหญ่กว่า คัดหวังหรือกำหนดว่า “เด็กเล็กกว่า” ควรเป็นเช่นนั้น หรือต้องเป็นเช่นนี้ บ้างก็หวังให้เขาเป็นคนเก่ง บ้างก็หวังให้เขาเป็นคนดี บ้างก็หวังเพียงแค่ให้เขามีความสุข แต่ในทุกความหวังที่เรามี

นั่นคือความหวังของเรา ซึ่งอาจไม่ใช่ความหวังของเขา เพราะเขาอาจยังเล็กเกินที่จะหวังอะไรขนาดนั้น ความหวังของเขาในตอนนี้อาจเป็นเพียงแค่ “หนูอยากกินไอติมรสมัน” “ผมอยากได้รถคันใหญ่มาเล่น” “หนูอยากไปข้างนอก”

นอกจากความหวังของเรา ที่เราเอาไปแทนที่ความคิดของเขาแล้ว การกระทำหรือคำพูดบางอย่างของเรา เราก็หลงลืมไปว่า “เขาเด็กกว่า” “เขากำลังรับรู้ และเรียนรู้” จากเราซึ่งเป็นผู้ใหญ่กว่า

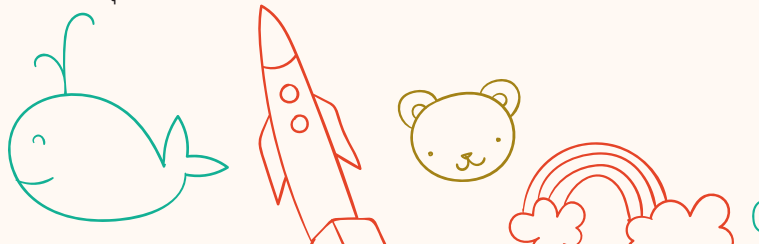
“ทำไมหนูพูดไม่เพราะ” เราพูดเพราะไหม เป็นตัวอย่างที่ดีให้เขาหรือเปล่า หรือเราบอกเขาว่า เราพูดไม่เพราะนะแต่หนูต้องพูดเพราะ แล้วเขาจะเอาตัวอย่างการพูดเพราะมาจากไหน ในเมื่อสภาพแวดล้อมของเขาเป็นเช่นนั้น

“ไม่ชอบเลยที่หนูทำแบบนี้” แบบนี้คือแบบไหน มีใครบอกเขาไหม ว่าทำแบบไหนที่ดี แบบนี้คืออะไร

“ทำตัวแบบนี้ ไม่มีใครรักนะ” เรากำลังเอาความรักเป็นเครื่องมือในการต่อรอง เรากำลังข่มขู่เขา เรากำลังทำให้เขาอยากทำดีเพื่อให้ได้อะไร มากกว่าการทำดีเพราะอยากทำในสิ่งที่ดี

คำพูดต่างๆที่เราสื่อออกมาแล้วแล้วแต่มาจากความคิดและความหวังของเราที่ซ่อนอยู่ และเรากำลังกดดันเขาซึ่งเด็กกว่าเรามาก แล้วเขาจะสุขได้อย่างไร หากเจอแต่คำพูดเหล่านี้ ???

การสื่อสารเพื่อสร้างสุข จึงไม่ใช่เพียงแค่การพูดเพราะ หากแต่คนพูดซึ่งไม่ว่าจะเป็น คุณพ่อ คุณแม่ คุณตา คุณยาย หรือแม้กระทั่งคุณครู จะต้องเริ่มจากการปรับความคิดที่ว่า “ทำไมเขาเป็นแบบนี้” เป็น “เขาเป็นแบบนี้ละ เขายังเด็ก เขาไม่รู้” แค่นี้เปลี่ยนมุมมองความคิด ปรับอารมณ์ในการสื่อสารให้

เหมาะสม เข้าใจว่าเขาเป็นเช่นไร เพียงแค่เริ่มการเริ่มต้นสื่อสารกับเขาก็ไม่ยากอย่างที่คิด

แต่ การสื่อสารไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัว วิธี การนี้ อาจใช้กับครอบครัวนี้ได้ แต่วิธีการนี้ อาจใช้ กับอีกครอบครัวไม่ได้ ดังนั้นผู้ที่ต้องสื่อสารกับเด็ก อนุบาลจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้อง “เรียนรู้” ว่าเขาเป็น เช่นไร “เข้าใจ” ว่านี่แหละเขา “ปรับใช้” ภาษาให้ เหมาะกับเขา แม้ว่าเราอาจจะยังมองว่า การใช้ภาษา ของเรายังไม่ดีพอ แต่ผู้เขียนอยากให้มองว่า นี่คือ “การ ทดลอง” หากใช้แบบนี้ไม่ได้ผล ก็เปลี่ยนไปใช้แบบอื่น

เคยไหมคะ บางทีในประโยคเดียวกัน พอมีคน มาพูดกับเราในช่วงเวลาหรือช่วงอารมณ์ที่แตกต่าง กัน เราก็รู้สึกต่างไป นั่นแหละ คือ “เสน่ห์ของการ สื่อสาร” ที่ไม่มีอะไรที่ตายตัว เพียงแต่เราต้องเรียนรู้ เข้าใจ ปรับใช้ และทดลอง ถ้าทดลองแล้วยังไม่ได้ก็ อาจเพราะเรายังเรียนรู้เขาไม่ดีพอ ก็แค่ “กลับไปเรียน รู้เขาใหม่” เหมือนที่ผู้เข้าอบรมท่านหนึ่ง กล่าวในที่ ประชุมว่า “ทุกวันนี้ ก็เรียนรู้เขาอยู่ทุกวันค่ะ” นี่ละ ค่ะ ถ้าทุกท่านทำแบบนี้อยู่ ท่านมาถูกทางของการ สื่อสารเพื่อสร้างสุขแล้ว

สะท้อนความคิดจากการจัดอบรม “การสื่อสารกับเด็กอนุบาล”

ดร.ปณยวีร์ จิรภาสวรพงศ์
ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาระดับ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

- ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.) สาขาวิชาการศึกษาระดับ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาการสอนภาษาอังกฤษใน
ฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร

การอบรมในครั้งนี้ทำให้ได้เห็นถึงพลังของ ความรักที่ทั้ง คุณพ่อ คุณแม่ คุณครูอนุบาล ว่าที่คุณครู อนุบาล รวมทั้งผู้ปกครองอื่น ๆ ที่มีต่อเด็ก และความปรารถนาดีที่อยากจะสื่อสารกับเด็ก ๆ ในความดูแล ให้สามารถเข้าใจกันได้ดียิ่งขึ้น

รูปแบบของการสื่อสารที่ผู้ใหญ่ที่มีสถานะต่าง ต่างกันใช้กับเด็กก็จะแตกต่างกันออกไป เช่น การ สื่อสารระหว่างพ่อ-แม่ กับเด็ก ก็ย่อมแตกต่างจากการ สื่อสารระหว่างครูกับเด็ก แม้แต่การสื่อสารระหว่าง ปู่-ย่า ตา-ยาย กับเด็ก ก็ยังแตกต่างจากการสื่อสาร ระหว่าง พ่อ-แม่กับเด็ก การสื่อสารกับเด็กปฐมวัยหรือ เด็กอนุบาลจะมีประสิทธิภาพและเกิดผลดีที่สุด หาก

ผู้ใหญ่ทุกคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลเด็กและอยู่รอบ ตัวเด็กหันหน้าเข้าหากัน และมีโอกาสสื่อสารทำความเข้าใจกันเองด้วย เพื่อให้มีแนวทางในการอบรมเลี้ยงดู เด็กเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องสัมพันธ์ กัน

นอกจากนี้ ด้วยสภาพสังคมในปัจจุบันที่ เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกับชีวิตของคนในสังคมมาก ขึ้น ผู้ใหญ่มากมายก็ปิดกั้นการดูแลเด็กให้เป็น หน้าที่ของเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือ โทร แท็บเล็ต หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ จะเห็นได้ว่าเวลาเรา ออกไปในที่สาธารณะถ้ามีเด็กเล็กก็จะพบว่ามือถือ

มือถืออยู่ในมือของเด็ก ๆ อยู่เสมอ ๆ ส่งผลให้ในปัจจุบันเด็กเล็กมีปัญหาในการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น ไม่สามารถสื่อสารออกมาเป็นคำพูดได้และไม่สามารถสื่อสารให้ผู้ใหญ่เข้าใจในสิ่งที่ตนเองต้องการได้ เนื่องจากการดูภาพและเสียงจากสมาร์ตโฟนเป็นการสื่อสารทางเดียว หากปล่อยจนเกิดปัญหาเช่นนี้ก็ยากที่จะแก้ไข คุณพ่อคุณแม่ ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ที่ดูแลเลี้ยงดูเด็กควรมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงผลเสียของการยื่นโทรศัพท์เด็กหรือปล่อยเด็กเล่นโทรศัพท์แต่เพียงลำพังเป็นระยะเวลานาน ๆ ควรหันกลับมาใช้เวลาคุณภาพกับลูก-หลาน เล่นกับเขา หรือพูดคุยกับเขาให้มากขึ้น การใช้เวลาคุณภาพและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับเด็กช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะจดจำ และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน เรียนรู้ที่จะคิดด้วยตนเอง เรียนรู้วิธีโต้ตอบและวิธีสื่อสารที่ถูกต้องและเหมาะสมกับกาลเทศะ ส่งผลให้เขาประสบความสำเร็จในการเรียนและชีวิต

การดูแลเด็กไม่ใช่ภาระหน้าที่ของคนใดคนหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งพ่อแม่ คุณครู รวมถึงผู้ใหญ่ที่อยู่รอบตัวเด็กต้องช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกว่ายังมีคนคอยรัก คอยห่วงใย และเข้าใจเขาอยู่เสมอ มีอะไรเขาก็อยากใจเล่าให้ฟัง อยากจะเข้ามาปรึกษา ต่อในอนาคตไม่ว่าจะเจออุปสรรคอะไรเขาก็เฝ้าระวังทางใจ มีกำลังใจในการก้าวเดิน และมีความมั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาด้านอื่น ๆ ทำให้เขาเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

สะท้อนความคิด กับกิจกรรมอบรม

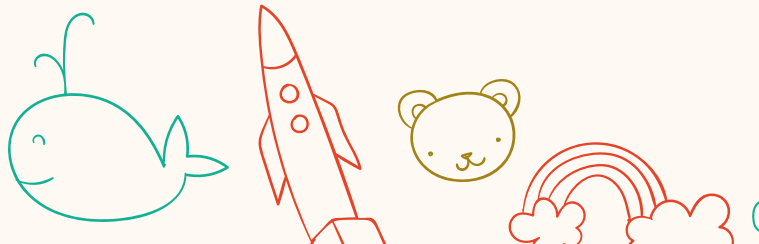

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อศารณณ์ อัสระมโนส
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

- ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

การจัดกิจกรรมเรียนรู้ รู้จักเด็กวัยอนุบาล พบว่าผู้เข้าอบรมมีความสนใจเกี่ยวกับการสื่อสารกับเด็ก โดยผู้ปกครองอยากรู้ถึงวิธีที่จะสื่อสารอย่างไรกับเด็ก ครูอยากรู้วิธีการสื่อสารกับเด็กที่ยังสื่อสารไม่ได้ จากกรณีตัวอย่างพบว่าการสื่อสารที่ไม่ชัดเจน หรือ ตรงประเด็นอาจทำให้เด็ก มีการสื่อสารที่ผิดพลาดและเกิดความเข้าใจผิดซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้ปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองและครู ดังนั้นการสื่อสารกับเด็กควรต้องขยายความและรายละเอียดเพื่อให้เด็กเข้าใจในการถามนั้นมากขึ้น และควรใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย ค่อยๆ เพิ่มขยายคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น เด็กจะซึมซับคำศัพท์จากการได้รับประสบการณ์ตรง การสนทนาพูดคุยกับคนรอบตัว และเรียบเรียงภาษาในการถ่ายทอดออกมาเป็นประโยคที่ใช้ในการสื่อสารกับผู้อื่น

โดยในการอบรมในครั้งนี้มีคำถามจากผู้ปกครองถามว่า เราจะใช้คำถามอย่างไรเมื่อลูกไปโรงเรียนเพื่อให้รู้ถึง การเรียนรู้ของเด็ก ๆ อาจสรุปการใช้คำถามได้ดังนี้

5 คำถาม สำหรับถามเด็กวัยอนุบาลเมื่อไป โรงเรียน

1. “วันนี้คุณครูพาหนูทำกิจกรรมอะไรบ้าง” เพื่อให้เด็กอธิบายลักษณะของกิจกรรมที่ทำที่โรงเรียน โดยผู้ปกครองอาจถามถึงรายละเอียด เช่น ครูใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง ทำอย่างไรบ้าง แล้วเด็กมีส่วนร่วม อย่งไรบ้าง

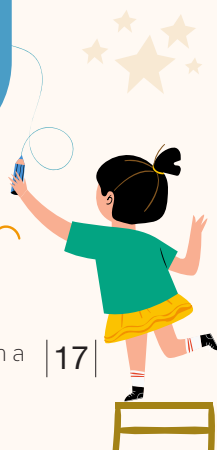
2. “ตอนกลางวันหนูทานข้าวหรือกล้วยเตี้ยว” และหนูชอบทานอะไร เด็กบางคนอาจไม่รู้จักประเภท ของอาหารการให้เด็กได้มีตัวเลือกในการตอบ ทำให้ เด็กเข้าใจความหมายของคำศัพท์มากยิ่งขึ้น โดยผู้ ปกครองอาจอธิบายลักษณะของอาหารเพิ่มเติม เพื่อให้ เด็กทบทวนชื่ออาหารที่เด็กรับประทาน และการ แยกประเภทของอาหารต่าง ๆ รวมถึงการถามถึงส่วน ผสมในอาหาร เด็ก ๆ เพื่อเพิ่มพูนคำศัพท์ในคลังสมอง ได้อีกด้วย

3. “วันนี้หนูเล่นกับเพื่อนชื่ออะไรบ้าง” และ เล่นอะไรกันบ้าง เด็กในวัยอนุบาลต้องเรียนรู้การอยู่ ร่วมกันกับผู้อื่น การให้เด็กบอกชื่อเพื่อน และวิธีการ

เล่นกับเพื่อน ทำให้เด็กจดจำสิ่ง ๆ และคอยสังเกตสิ่ง ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น แต่เราจะไม่คาดหวังว่าเด็กจะจดจำชื่อ ได้ถูกต้องในทุกครั้ง หรือเล่นกับเพื่อนคนเดิม ๆ ทุกครั้ง

4. “กิจกรรมไหนในวันนี้ที่หนูชอบ/ไม่ชอบ เพราะอะไร” การบอกความรู้สึกทำให้เด็กรู้จักอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง บอกความต้องการของตนเองได้ และผู้ปกครองจะเข้าใจความต้องการ และความถนัด ของลูก ๆ เวลาอยู่ที่โรงเรียนได้อีกทางหนึ่ง

5. “ในห้องเรียนหนูชอบเล่นอะไรบ้าง” ของ เล่นในห้องเรียนถูกออกแบบเพื่อพัฒนาการเด็กที่แตก ต่างกันออก มีความหลากหลายของอุปกรณ์ต่าง ๆ ทำให้เด็กเกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ คำถามนี้จะทำให้ผู้ปกครองมองเห็นความถนัดหรือ ความชื่นชอบของเด็กได้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การตั้งคำถามนั้นไม่ควรคาดหวังหรือคาดหวังคำตอบ จนเกินไป จนเด็กหมดความมั่นใจในตนเอง และรู้สึก เครียดกับคำถามที่ต้องการคำตอบ

สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ดูแลกันด้วยหัวใจ

ครูอุรวรณ ชิตชุมณะ
ครูฝ่ายวิชาการปฐมวัย
โรงเรียนสาริตถะอรรถวิศ

- การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) การศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- คุรุศาสตรบัณฑิต (ค.บ) เอกการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยครูสวนดุสิต

วันนี้ได้รับโอกาสให้เป็นวิทยากร ร่วมกับทีมวิทยากรการสื่อสารกับเด็กวัยอนุบาล โดยในการอบรมนี้ได้แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นเรื่องของการให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็กวัยอนุบาล โดย ผศ.นิศารัตน์ อีธรรมโนรส และ ครุมนัสวิน พวงใต้ ในส่วนที่ 2 เป็น เรื่องของการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ดูแลกันด้วยหัวใจ ร่วมกับ อ.ต๋น ดร.ปณณียวีร์ จิโรภาสวรพงศ์ ก่อน

หน้านี้ก็ได้วางแผนร่วมกันกับ อ.ต๋น ในส่วนของการดำเนินการพูดคุย เพื่อให้ผู้อบรมได้รับความรู้ประโยชน์ และ คาดหวังว่าจะนำไปปรับใช้ได้บ้าง ซึ่งเรื่องที่เตรียมมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ภาษาและการสื่อสารที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเรียนรู้ของเด็ก และทำให้เด็กเกิดพัฒนาการที่ดีในด้านอื่น ๆ ทั้งทางด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์ สังคม อย่างไรก็ตาม

พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู ครู และผู้ดูแลเด็ก ควรมีความเข้าใจพัฒนาการทางภาษา และการสื่อสาร

การสื่อสารกับเด็กต้องใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจได้ง่าย และมีการใช้ภาษากายเพื่อแสดงความรัก เช่น การกอด การหอมแก้ม การลูบศีรษะ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น การรับฟังเด็กเมื่อเด็กแสดงความต้องการและสื่อสารออกมา และพูดทวนสิ่งที่เด็กพยายามสื่อสาร โดยใช้คำที่เหมาะสม การเป็นแบบอย่างที่ดีที่แสดงให้เห็นวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม ใช้เหตุผลกับเด็กโดยไม่ใช้อารมณ์ และมีความคงเส้นคงวากับเด็กในการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ โดยเมื่อเด็กเห็นแบบอย่างที่ดีจากผู้ใหญ่ว่าต้องทำอะไร มีแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมจากการชี้แนะชี้แนะของผู้ใหญ่ ยอมรับฟังเด็กและมีการหาวิธีการแก้ปัญหาหรือการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมร่วมกันอย่างมีเหตุผล ทำให้เด็กเชื่อมั่นในความรักความปรารถนาดีจากผู้ใหญ่มอบให้ เด็กจะยอมรับฟังและทำตาม

มีเทคนิคในการสื่อสารกับเด็กปฐมวัยให้ได้ผล

● เริ่มจากการตั้งใจฟังเมื่อเด็กพูด (Deep Listening) หรือฟังอย่างใส่ใจ

● หลีกเลี่ยงการใช้คำถามที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ทำไม”

● คำหยาบที่พฤติกรรมมากกว่าตัวเด็ก

● พ่อแม่ควรใช้คำพูดที่ขึ้นต้น “ฉัน” มากกว่า “เธอ” (I-YOU Message)

● ใช้คำพูดเชิงสร้างสรรค์ (เปลี่ยนคำพูดเชิงลบเป็นคำพูดเชิงบวก)/การชมอย่างสร้างสรรค์

● ถามความรู้สึกและสะท้อนความรู้สึกนึกคิด

จากกิจกรรมที่ให้ผู้ร่วมอบรมได้ร่วมแชร์ประสบการณ์ และร่วมแสดงความคิดเห็น สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจ ตั้งใจของผู้เข้าอบรม และท้ายสุด มีการสรุปที่สั้นกระชับ จาก ผศ.ดร.ศุภศิริ บุญประเวศ ยิ่งทำให้การอบรมในครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในส่วนของการเขียนสะท้อนความคิดเห็นยังได้เป็นการทบทวนตนเอง ความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนเรียนรู้รูปแบบการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ อีกด้วย ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สุขุม เฉลยทรัพย์ ที่ช่วยแนะแนวทาง ประเด็นต่าง ๆ ในการอบรมในครั้งนี้ และขอขอบคุณทีมงานทุกท่านด้วยค่ะ

สะท้อนความคิด จากวิทยากร

ครุมนัสวิน พวงใต้
ครูชำนาญการ
โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ

- ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

คุณค่าที่ได้รับจากการเป็นวิทยากรในครั้งนี้ การเป็นวิทยากรมันไม่ใช่เรื่องง่ายและไม่ใช่ว่าเรื่องยาก ถ้าเรากล้าที่จะลองและเรียนรู้ ความสำเร็จที่ได้จากการเป็นวิทยากรในการฝึกการอบรมนั้น ผู้ดำเนินการการฝึกอบรมหรือวิทยากร ย่อมมีความคาดหวังให้ผู้เข้าอบรมได้รับความรู้จากการถ่ายทอดความรู้จากวิทยากรสู่ผู้เข้าร่วมอบรม ผู้เข้าร่วมอบรมก็จะได้รับความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดหรือปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามการเป็นวิทยากรนั้นไม่ได้เป็นเพียงผู้ที่ถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว วิทยากรยังได้รับประโยชน์จากผู้เข้าอบรมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอีกด้วย

ในการเป็นวิทยากรในการจัดอบรม เรื่อง “การสื่อสารกับเด็กวัยอนุบาล” ผู้เขียนได้รับทราบข้อมูลดี ๆ จากผู้เข้าอบรมและทางทีมงานวิทยากรด้วยกัน ส่งผลให้ผู้เขียนได้รับความรู้และได้พัฒนาตนเองในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

1. ผู้เขียนได้มีการพัฒนาตนเองในเรื่องของความพูดกล้าแสดงออกมากขึ้น เรียนรู้การทำงานเป็นทีมของระดับผู้บริหารสูงสุดของมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังให้ผู้เขียนรู้สึกสนุกสนานในการเป็นวิทยากรและต้องรับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองว่าตนเองต้องมีการพัฒนาด้านใดในการเป็นวิทยากรการอบรมในครั้งนี้

2. ผู้เขียนได้รับรู้ถึงการมีสมาธิที่ดีในการตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น เนื่องจากมีคำถามจาก

ผู้เข้าอบรมได้ให้แสดงความคิดเห็น การเป็นวิทยากรต้องฟังคำถามอย่างตั้งใจและพยายามทำความเข้าใจในคำถาม จะทำให้ตัวผู้เป็นวิทยากรได้ตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นตัวผู้เป็นวิทยากรนั้นจะต้องมีทักษะในการฟังและมีสมาธิที่ดีต่อการฟัง หากตัวผู้เป็นวิทยากรมีสมาธิที่ดีในการฟังก็จะไม่สามารถจับประเด็นคำถามของผู้เข้าร่วมอบรมได้

3. การเรียนรู้จากผู้เข้าอบรม ตัวผู้เป็นวิทยากรได้เรียนรู้และได้รับประโยชน์สูงสุดจากผู้เข้าร่วมอบรม เนื่องจากการจัดอบรมจัดกิจกรรมให้ผู้เข้าอบรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ใช่คนนั่งฟังเพียงอย่างเดียว จึงทำให้ตัวผู้เป็นวิทยากรนั้นได้รับความรู้แลกเปลี่ยนระหว่างวิทยากรกับผู้เข้าร่วมอบรม

4. พัฒนาตัวผู้เป็นวิทยากรให้เป็นวิทยากรมืออาชีพ ตัวผู้เป็นวิทยากรได้สร้างความสำเร็จในการฝึกการอบรม เรื่อง “การสื่อสารกับเด็กวัยอนุบาล” คือได้รับความสุข รอยยิ้ม จากทีมงานและผู้เข้าร่วมอบรมผ่านภาษากาย น้ำเสียง ท่าทาง และคำพูด คำเหล่านี้ทำให้ตัวผู้เป็นวิทยากรเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถผ่านกิจกรรมในครั้งนี้ไปได้

5. สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยสวนดุสิตและผู้บริหารโรงเรียนสาธิตละอออุทิศที่ได้เปิดโอกาสให้มาเป็นวิทยากรในการให้ความรู้ในการอบรมในครั้งนี้

ก้าวที่ 4 :

ก้าวไปกับผู้เข้าอบรม

ความเห็นของผู้ปกครอง

“ขอบคุณมาก ๆ นะคะ...วันนี้ได้ความรู้ที่จะนำมาปรับใช้มากมายเลยคะ และทำให้แม่เข้าใจลูกตนเองมากขึ้น จะเอาความรู้ของท่านอาจารย์ ซึ่งเป็นวิทยากรทุกท่านมาใช้เป็นประจำ จะได้เกิดทักษะในการสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจ และตรงประเด็นกับลูกมากขึ้นคะ หากมีการอบรมแบบนี้อีก รบกวนท่านอาจารย์แจ้งด้วยนะคะ มีประโยชน์และปลดปล่อยปัญหาที่คาใจคะ ขอขอบคุณสำหรับการอบรมดี ๆ ในครั้งนี้ นะคะ”

คุณสุจิตรา พันธวงษ์

กรรมการผู้จัดการ

บจก.ไมค์ คาร์ แกลเลอรี (ประเทศไทย)

ความเห็นของคุณครู

“จากการอบรมครั้งนี้ได้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัยสามารถนำมาปรับใช้ในการสื่อสารกับเด็ก ได้เรียนรู้และเข้าใจมากขึ้น”

ครูแก้วตา แคนตะ

ครู ศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาล1 หนองสาหร่าย

“จากการที่ได้เข้าร่วมอบรมทำให้เข้าใจการสื่อสารทั้งในส่วนการพูดและการใช้สีหน้าท่าทางล้วนเป็นสิ่งละเอียดอ่อนต่อจิตใจของเด็ก ๆ คุณครูและผู้ปกครองต้องนึกก่อนสื่อสารกับเด็ก ๆ”

คุณครูวรรณวิมล เณรทรัพย์

ครูการศึกษาพิเศษ

ศูนย์การศึกษาพิเศษ

โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ

ความเห็นของอาจารย์สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

“เป็นการอบรมที่ดีมากค่ะ วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารกับเด็ก อนุบาลได้เข้าใจง่ายชัดเจน ขอบขอบคุณค่ะ อยากให้มีอีกค่ะ”

อาจารย์ฉัตรวดี บุญถนอม

อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ม.สวนดุสิต
ศูนย์การศึกษานนทบุรี

“การอบรมครั้งนี้ทำให้เข้าใจพัฒนาการและความต้องการของเด็กที่ได้การสื่อสารกับพ่อแม่ มากยิ่งขึ้น และทำให้เข้าใจในการชมถึงพฤติกรรมมากขึ้น เช่น เวลาชมว่าเก่ง ก็ควรพูดพฤติกรรมไปด้วยว่าเก่งอะไร สามารถนำไปปรับใช้ได้กับลูกและการนำไปสอนนักศึกษาให้เข้าใจมากขึ้น”

อาจารย์ชนมธิดา ยาแก้ว

อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาเขตสุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ความเห็นของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

“กิจกรรม Workshop การสื่อสารกับเด็กวัยอนุบาลนั้นเป็นประโยชน์อย่างมากต่อตนเอง เนื่องจากกำลังเข้าสู่การฝึกสอนในโรงเรียน ได้ทราบและสามารถนำเทคนิคดีๆ นำมาปรับใช้ได้เช่น เทคนิคที่จะทำอย่างไรในการชมเด็กได้อย่างสร้างสรรค์”

นางสาวญาดารัตน์ ชัยภูมิ

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

“หลังจากที่ได้อบรมเกี่ยวกับการสื่อสารกับเด็กวัยอนุบาล ได้เห็นถึงความสำคัญ และเป็นประโยชน์ของการสื่อสารมาก ข้อมูลบางอย่างที่ได้จากการอบรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ไม่ว่าจะเป็นใช้กับเด็กที่โรงเรียนหรือกับน้องๆได้ และให้ผลลัพธ์ที่ดีมาก”

นางสาวมัณฑิตา ทองแมน

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ก้าวที่ 5 :

ก้าวไปกับผู้ทรงคุณวุฒิ

สื่อสารอย่างไร ให้เข้าใจ สำหรับวัยเชื่อมต่อ

พศ.ดร.สุมาลี เชื้อชัย

อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การสื่อสารมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับเด็ก เพราะการพูดคุยที่อ่อนโยนกับเด็กเป็นประจำ จะช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย เป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กและผู้ปกครอง อีกทั้งช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กอีกด้วย (Raising Children Network, 2020) เมื่อเด็กเข้าสู่วัยเชื่อมต่อ (ช่วงอายุ 6 – 8 ปี หรือ ช่วงระยะเวลาของปฐมวัย-ประถมศึกษา) เด็กเริ่มจะมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมากขึ้น แต่อย่างไรก็ดี หลายครั้ง ในระหว่างการสื่อสารระหว่างเด็กกับผู้ปกครองจะเกิด

การสื่อสารที่ทำเข้าใจไม่ตรงกัน ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัย ทั้งความสามารถในการใช้ภาษาของเด็ก ยังไม่คล่องแคล่วนัก จึงทำให้การสื่อสารไม่สมบูรณ์ ผู้ปกครองที่ใช้คำหรือข้อความที่ยากเกินกว่าความเข้าใจของเด็ก ซึ่งผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ฝ่ายที่ทำความเข้าใจ และค่อย ๆ เรียนรู้ในการสื่อสารกับเด็ก โดยสิ่งสำคัญที่ผู้ปกครองจำเป็นต้องคำนึงถึง ได้แก่ เนื้อหาในการสนทนา ภาษาที่ใช้กับเด็ก และวิธีการในการสื่อสาร

เนื้อหา เด็กวัยเชื่อมต่อเป็นวัยที่ชอบเรื่องจินตนาการ แต่เป็นจินตนาการที่อยู่บนพื้นฐานของความจริง มิใช่การเพ้อฝัน ดังนั้น ควรเลือกเรื่องที่เป็นจินตนาการผสมกับความจริง นอกจากนี้การใช้ประสบการณ์ในชีวิตของผู้ปกครองที่เป็นเรื่องสนุก ขบขัน หรือมีความแปลกจะทำให้ดึงดูดความสนใจของเด็กได้ เช่น แทนที่จะเล่าว่าแต่ละวันไปทำอะไรที่โรงเรียน อาจจะเล่าเรื่องราวที่ตลก อุบัติเหตุเล็ก ๆ ที่ชวนขบขัน เพื่อสร้างบรรยากาศในการคุย หากเรื่องราวนั้นตรงใจหรือตรงกับสิ่งที่เด็กได้พบ จะทำให้เด็กอยากจะเข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนในบทสนทนา นอกจากนี้ ไม่ควรที่จะพูดคุยในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง โหดร้ายเพราะพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กอาจจะยังแยกระหว่างความจริงกับจินตนาการ ไม่ชัดเจน เด็กอาจจะไม่เข้าใจถึงการเจ็บปวดที่แท้จริงจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้

ภาษาที่ใช้ แน่ใจว่าเด็กในวัยนี้ ยังคงมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาที่อยู่ในระดับรูปธรรมไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรมมากนัก ดังนั้น ในการอธิบาย เล่า พูด กับเด็ก ควรเลือกคำที่ง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ใช้โครงสร้างของประโยคที่ไม่ซับซ้อน เป็นประโยคที่ง่าย ๆ แต่มีเป้าหมายในการสื่อสารที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม เปรียบเทียบกับสิ่งที่สามารถสังเกต หรือพบเห็นได้อย่างชัดเจน พยายามยกตัวอย่างสิ่งที่ใกล้ตัว หลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์เฉพาะ นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญอีกอย่างเด็กในวัยนี้มักจะมีภาษาเฉพาะของตนเอง ควรทำความเข้าใจภาษาของเด็ก รวมถึงพยายามที่จะสังเกตถึงอวัจนภาษาที่เด็กแสดงออกในระหว่างพูดคุย สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่เด็กต้องการสื่อสารมากขึ้น

วิธีการในการสื่อสาร การใช้อวัจนภาษา ประกอบในการพูดจะช่วยให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น เพราะการใช้ท่าทางต่าง ๆ ประกอบคำพูด โดยเฉพาะคำที่เด็กไม่คุ้นเคย จะทำให้เด็กได้รับรู้ถึง ความหมาย อารมณ์ ความคิด ที่ซ่อนอยู่ในภาษาพูดได้ง่ายขึ้น ในระหว่างที่เด็กเป็นฝ่ายพูด ควรแสดงความสนใจโดยการมองหน้า หรือ การนั่งลงในระดับเดียวกันและสบตากับเด็ก จะทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัยสบายใจและกล้าที่จะคุยมากขึ้น ไม่ขัดระหว่างที่เด็กกำลังพูด ปลอ่ยให้เด็กได้ใช้ภาษาของตนในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ โดยผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ที่พยายามตีความและวิเคราะห์สิ่งที่เด็กต้องการจะสื่อ อาจจะใช้คำถามกลับบ้าง หากไม่แน่ใจว่าเด็กต้องการอะไร เพื่อให้ความใจกันได้มากยิ่งขึ้น หากมีสิ่งที่มีความเป็น

นามธรรมหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง แทนที่ผู้ปกครองจะเป็นฝ่ายอธิบายหรือพูด อาจปรับเป็นการถามตอบด้วยคำถามที่สั้น ๆ เพื่อให้เด็กได้คิดและเป็นฝ่ายพูดแทน จะทำให้เด็กได้เกิดการวิเคราะห์และเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยตนเองได้

จะเห็นได้ว่า การเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม การใช้ถ้อยคำที่สมวัย และการใช้วิธีการสื่อสารที่หลากหลาย จะช่วยให้การสื่อสารระหว่างเด็กและผู้ปกครองเกิดความเข้าใจที่ดี มีความเข้าใจที่ตรงกัน อีกทั้ง ในระหว่างการสื่อสาร การแสดงความสนใจ การชื่นชม การเป็นผู้รับฟัง จะช่วยกระตุ้นการสื่อสารเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กและผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี

รายการอ้างอิง

- Kaplan, E. (2021). NEW TEACHERS How to Talk to Children: from <https://www.edutopia.org/article/how-talk-children>. Retrieved June 7, 2020.
- Knorr, C. (2020). How to Talk to Kids About Difficult Subjects: from <https://www.common sense media.org/articles/how-to-talk-to-kids-about-difficult-subjects>. Retrieved June 7, 2020.
- Network, R. C. (2020). Communicating well with babies and children: tips.: <https://raisingchildren.net.au/toddlers/connecting-communicating/communicating/communicating-well-with-children>. Retrieved June 7, 2022.

การสื่อสารกับเด็กอนุบาล

“ผู้ใหญ่ชอบเอาความคิด และความคาดหวังของตนเองไปแทนที่ความคิดของเด็ก ดังนั้นจึงหลงลืมไปว่าบางการกระทำหรือบางคำพูด “เขาเด็กกว่า” “เขากำลังรับรู้ และเรียนรู้” จากเราซึ่งเป็นผู้ใหญ่กว่า”

พศ.ดร.ศุภศิริ บุญประเวศ
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาและการสื่อสาร

ดร.ปณยวีร์ จิโรภาสวรวงศ์
ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาระดับ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

“ปัจจุบันเด็กเล็กมีปัญหาในการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น ไม่สามารถสื่อสารออกมาเป็นคำพูดได้และไม่สามารถสื่อสารให้ผู้ใหญ่เข้าใจในสิ่งที่ตนเองต้องการได้ เนื่องจากการดูภาพและเสียงจากสมาร์ตโฟนเป็นการสื่อสารทางเดียว หากปล่อยจนเกิดปัญหาเช่นนี้ก็ยากที่จะแก้ไข”

“กิจกรรมไหนในวันนี้ที่หนูชอบ/ไม่ชอบเพราะอะไร” การบอกความรู้สึกทำให้เด็กรู้จักอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง บอกความต้องการของตนเองได้ และผู้ปกครองจะเข้าใจความต้องการ และความถนัดของลูกๆ เวลาอยู่ที่โรงเรียนได้อีกทางหนึ่ง”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตราณันท์ อิศระบุรา
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ครูจุไรวรรณ โชติสุขนะ
ครูฝ่ายวิชาการปฐมวัย
โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ

“การสื่อสารกับเด็กต้องใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจได้ง่าย และมีการใช้ภาษากายเพื่อแสดงความรัก เช่น การกอด การหอมแก้ม การลูบศีรษะ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น”

“การอธิบายความหมายของเด็ก ๆ มักจะใช้ภาษาท่าทางประกอบเพื่อให้ผู้ใหญ่เข้าใจในภาษาของตนเองมากขึ้น ผู้ใหญ่ต้องเข้าใจว่าเด็กไม่สามารถใช้คำศัพท์ในการสื่อสารเป็นภาษาได้โดยตรง เนื่องจากคลังคำศัพท์ในสมองของเด็กไม่เพียงพอต่อการขยายความ”

ครูมนัสวิน พวงใต้
ครูชำนาญการ
โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ